

سینہ سٹرا

کتاب کے لٹری

۶۹۰

سینہ سٹرا انہماں لوکاں کوں

سرائیکی شاگرد سگانجھ

فہرست

۱۔	پتیلی فوالہ	۲۱
۲۔	بہارِ کرکھ	۲۲
۳۔	روی پتلی ڈالان	۲۳
۴۔	سک	۲۴
۵۔	انٹرولو	۲۵
۶۔	سراہکی تربیت سانچہ واقعہ	۲۶
۷۔	دیرہ اسمیل خان سے سراہکی تربیت	۲۷
۸۔	پڑھنے کی رشتہ داری	۲۸
۹۔	بہارِ خان عباسی	۲۹
۱۰۔	بک طاری تان آدی ہا	۳۰
۱۱۔	پیر طہریں دا کاڈن	۳۱
۱۲۔	سراہکی واقعہ و روش	۳۲
۱۳۔	بجراں سے پوٹاں	۳۳
۱۴۔	مشتاق باڈی	۳۴
۱۵۔	مشتاق باڈی	۳۵
۱۶۔	مشتاق باڈی	۳۶
۱۷۔	مشتاق باڈی	۳۷
۱۸۔	مشتاق باڈی	۳۸
۱۹۔	مشتاق باڈی	۳۹
۲۰۔	مشتاق باڈی	۴۰
۲۱۔	مشتاق باڈی	۴۱
۲۲۔	مشتاق باڈی	۴۲
۲۳۔	مشتاق باڈی	۴۳
۲۴۔	مشتاق باڈی	۴۴
۲۵۔	مشتاق باڈی	۴۵
۲۶۔	مشتاق باڈی	۴۶
۲۷۔	مشتاق باڈی	۴۷
۲۸۔	مشتاق باڈی	۴۸
۲۹۔	مشتاق باڈی	۴۹
۳۰۔	مشتاق باڈی	۵۰
۳۱۔	مشتاق باڈی	۵۱

رابطہ کیے:

بک جا ویہ اقبال - ۱۳/۵ طرے کون - بہارِ پوچ

عنایت اللہ شرقی - ۳۵ - عمر مال - مرکز کائنات - ملتان

مشتاق باڈی، سید اختر

یہ نوبتیں

پنہلی کالج

لوظ، سُنجان ۽ - اپنی ماہ بولی تے اوندے لوظیں کنوں
 وائج تھیون، اپنی سُنجان کنوں وائج تھیون ۽ -
 انسان جیڑھی بولی ۽ پچ سچیندے، لولی سُدے جیندے
 ۽ پچ خواب ڈبھدے، او اوندے وجود دا اُوٹ انگ بن دیندی ۽ -
 پڑھن، بکھن دا تعلق سوچ نال ۽ تے چنگی تراویں سوچن
 ماہ بولی ۽ پچ ہی ممکن ۽ -
 پنہیں بنیادی حقیں آلی کار ماہ بولی ۽ پچ بکھن پڑھن دی
 طے شدہ بنیادی حق ۽
 پیراسال پنہیں بنیادی حقیں آلی کار ایس حق کنوں وائجے
 گئے ہیں۔

پک یا قاعدہ سازش نال، سرانگی و سب کنوں اوندی سُنجان
 چھلک کیتے، اوندے وجود کوں ادھیلا کرک کیتے سرانگی بولی ۽ پچ بنیادی تعلیم نیں
 ڈتی دیندی بیٹی "سنہڑا" سببے سرانگی دوست حلقیں کنوں اپیل کریندے
 جو سرانگی بولی کوں پرائمری توڑیں چالو کرادوں کیتے پک کٹھا پلٹ نام بٹاؤن۔

مہاڈکھ

سید اختر - گوئل لونیوٹی

تن چھباں دا گھر
 سرتے گل دا بار
 پیریں سبک دا کچ
 ہتھیں مونجھ ہمار
 سولی اُتے ساہ
 کنڈیاں اُتے جند
 اکھیں دے وچ تھر
 سوچاں دے وچ بندھ
 منہ تے ٹھڈھی پوہ
 من وچ مچدی ہار
 ساڈا درد پہاڑ

روہی، قتل، دامان

روہی قتل دامان، اسے حراغے نال سا بڑی سنبھائا ہون۔ روہی تے قتل دریاویں دے پارین۔ تے ذات اُردو و۔ انھیں وچوں دویا تے بندھ لکھدے نہیں وی مستر گر گلاہ اسے جو اتھان ریش تریں کے نزن۔ تال روہی نال پڑھ برن جھان پل پچ موسم گرگد دے تے کئی پڑھیں توریں وگورال بندھے، انہیں ہی اتھوں دے موسم برن۔ اتھان موسم متھا، تے تیرت نال آزن۔ اسے تنفا، اسے ریش وی بلکہری جوان اتھوں دے لوکس تے عہد پور اثر طبری و۔ سا باجوگر، جو گولٹھ، سا بڑی شخصیت، تجو تے مہل بن ویندے۔ اتھان پس گھوڑس ویاں یا لال پتھری پیکر تھی ویندین۔ روزدی گلاہ و۔ بلہ تے کالا داغ صورت وچ ذرن وچ آونہرے۔ انھیں ریش دا مہو تے بلاپ دیاں گھڑیاں جوت پوردی امانت بن ویند، جواں او رت اوے جہنم دے وچ رل وٹھے ہلے تال اسے یاد تیرن ویندین۔ ایہو جھنھیں کوئی یادھی جو فریڈن سیں اکھیائی۔

بن مارو، اسے قتل مارو و۔ نال کوئی جھوک و۔ نال کوئی چارو و۔

زبھیلان، بکریاں، چاگے نیں — تئی سینھ دے بندھ اٹا گے نیں

اُوہو قتل با، اُوہے جھوکاں تے بونگن دے چارو پائیاں، اُوہے رت وانگن بھیلان، بکریاں، چاگے، جھنھیں دا پیٹھے کیس مدھ رت وچ کھس نال سنگ تھا رت وانگن بھیلان، بکریاں، چاگے تے اٹھ پائیاں، سالار مول اُوہو ماہرے بناتاں مارو بنا، ایں واسطے سمھدھ جو نوزدیں ہوئیں وی کچھ بنا۔ او قتل او جھوکاں، او بھیلان، بکریاں، چاگے، جھنھیں دا پیٹھے کیس مدھ رت وچ کھس نال سنگ تھا تھی۔ کُٹ او ناوروت ہووٹ نہ ہووٹاں ہو کُجھ بن چکا تھی۔

دماں، بندھ تے روہ وی وچیل دھتی و۔ لے پروا سنیان تے

شخصیہ چا طپور کنوں شروع تھیندے تے بندھ وی دھتی تائیں وچ کھدے۔ روہی لاجپرانے دے وڑے تھرا تھو و۔ اسے کپڑا پیں سدا و سدا گلاکھا۔ اندرے وچ دیانے پالو و بندھاھا۔ انھیں تھردے نہیں پچ آج وی انسان تہذب دے اتنا پلایا۔ جواں ساوٹ و سگے، لوچھے اور تار تھی ویندین۔ انھیں لوکھیں کے نال اے ٹپے وکوں تھی ویندین۔ نال گھرا ناں در، نال کندھ، نال چھت، کھلی جاہ آتیاں بھیلان، بکریاں، چاگے، چارو تے انھیں دیاں توہیتیں تے بال بزل ریت دے بسترے مشین۔ پڑا پھڑے، مسیاں دے گھپکار آزن۔ ہنہاہ خالی تھیوٹ گپ ویندین تے لوچھے دو اطرحو نایاں، ڈھاک تے گھرا رکھ پائی بھوٹ ٹورونون۔ ریش اسے انسان لولے قیسے کہاٹیاں سٹانے جاو جا کے گذریندین۔ ساوٹ وی بیکر تال لوکس دے ساوٹ دے خواب حقیقت تھی ویندین۔ پڑا ساوٹ تھی ویندے۔ اسے فطرت راسی، پے لسیا پوتی انھیں گزارا آپے آپ وچ تے آپے نال وسن۔ ایہو حال پھوٹ مل اتیں قتل دا ہونہرے۔ قتل دا مارو ریشیں پیمانیں کنوں شروع تھی، بلتر لڑھ تیں لگہرے۔ اتھان نر کرٹ نال اٹھ لگے کھدے ویندین۔ نر کرٹ نال قتل اتھال او کوک اٹ کن پیڑھے اتھوں دے دھتی واسی کنوں آجھن، روہی جوکے یاہو پئی قتل دماں مارو دے، اتھوں دے دھتی واسی دی رگ رگ وچ اپنی بھڑیں دی محبت و۔ کوکر اُٹھالا تھی یا نون جی بونٹ آلا سیالا، بھانوس جھڑھو لے ہاتن یا ٹھڈیاں پیلان، اسال این ریت ایں کُجھ این گلہ وچ چالے اپنا وٹن، اپنا کھنہ پھولا اسال جے کھنہ شھر دو دی زخوں ہاتاں اسے ساوٹ پیریس گےھا، سا پاپیت بہریت، سا با بے ہم بھرم، سا لاپنے لولے لو، اپنے لوچھے لوکھا۔ پیرھٹ سا بے اسے زرد تاڈے، گھٹ لاگھے، ساوٹ تہیوٹ کہتے کجھ بے سگن بوگے تھان۔ تال

سک

ساڑے من مندرا اندروں
 پہل وی ملی اُوں ڈیوہ کھسی
 جے ڈیوہ ساوٹ پہل ملی کے
 ساڑی دھنی پائی پٹیسی
 سے درھیال دے سے ہے

اٹ پٹیسی

پروٹا آپے کھارے پائی ڈیکسی
 اپنی جھوک دوسا کے اپنا ت کھسی
 اسان بہر خوش تھیموں۔

ڈیکھ کے ساوٹ تیلو رنگ آپی پری کٹی
 ساڑے ڈکھ داہلی کے بزل کھارھی
 ساکھ دی کئی دتیس

کھلاہ تے ڈیکھ کے ساکوں۔

کئی نوالا رہی اٹ پٹیسی
 دکھ ما دھوں لگا پچ
 ساڑے اندروں ساڑے بہروں
 وت ساوٹ اٹ و سیمیسی

اسے اسان کنوں پھلج پرائے تھی گئیں۔ اسے سہیں لہد، یک پیل پچ، ہانڈی
 کی سطرال پرائے تھے بیٹین۔ جیویں، یو میں پیلھے آکھ جرتیں دا اندر، تیں وی
 خیرت ساڑے مدھ جھنکی کرں۔ رنگ روشن ڈیہدے۔ سھوم جھنکیں پچ او
 دھیرے اڑھیا جے جیندے جیڑھی ساڑے جیڑھا داسرا تے جیڑھی۔ روی کا قصل
 وان پچ سھوم اٹھ دے تھاریں اک کار بلون۔ یک بے کنوں اوکھ تے کھسے
 پرتنقاریں دا ایو انجیب تے کھپ آتھ داسٹپ تے کڈھپ۔ کئی ماو
 تھال جیڑھیں، جیڑھیال جیڑھی روی کھسے سہینا۔ تے سر روی کھسے جھن
 تال زوت سن لھن جو۔

تھیال روی سیکھ ملہاں
 وی سہنیاں گھد نوالاں
 سٹس کھار۔ ہالوں
 پڑھے جھانکاں پھیرے

بازت

دا بلرب دی گھلے
 ساوٹ، پیند، برسات دی واری
 گاہاں بگن، بجلیاں سکن
 دھارٹ، کوٹ، سٹوہ، جیڑھیوں
 جے تیں بائی پھرت کھستی
 کون جھلا سھوٹے
 اسان آہنی این سہنیاں سٹق، این رو جی تھوں، دمان
 سٹق، اتھوں وی جیڑھیوں، اتھوں دے آہڑیں شھرتیں، اتھوں دے آپ پھلے
 لوکل سٹق تھو اتھو لا کر کے لکھدے اڑھیں۔

سین منصور کریم ہورال کنول انٹرلو

سین منصور کریم ہورال کی ملاقات سچے ہمیشہ ایہتر اثر بندہ سے

جوانے ملاقات سے مست فائدہ ہے۔ آپ نے آپ کوں بے پرواہ انڈا کوک و بر کھیں

ملاقات کی پک گھڑی پک بل چاکوں اے یعنی تمہی لہسی جو اے پکا عاشق جو بہت

ہونے ہے اے اس دے سیک بیٹھ شاہکوں اپنا ٹھکانہ ورف موجود پگھلا لگسی۔

منصور لازمی طور اے منصور حلاج نہیں پر اول مجھیں پچھ

تے لگاوت ضرور رکھو ہے۔ منصور دانت بچکا آؤڑی ریاضت و سہاصل و منصور

روان بوزور ضرور ہے پر صوفی اکاں کلام حقیقت کل توڑیں بچٹ دے تیرے وں سرینچے

منصور کہنے مزاج تے روپے و سچ جیٹلا جمانا تے فرح حقیقت

پندر۔ اُتلا می لپے تجھ سے پکھو تے پہنچ و سچ فریضاتی تے حقیقت پندر۔

ایندیا کھ شہوت اے انٹرلو وکی ہو۔ منصور شان کجے، ملتان رائیڈھے۔ پاکستان

سراک بل پلٹ دے جھولیا کیکڑی وکی ہن۔ ہائی تاقاف اے انٹرلو آپ و

س: پاکستان سچے قومیتیں داکیا مسند و تے تسان قومیتی سوال کوں

کہیں ڈوبے سے وسے؟

ج: پاکستان سچے قومیتی مسند طے شہ جو۔ انکوں ازس نیرولے میں کیتا ہونچ

گلا۔ اُنھوں پک کوں وودھ قومیتاں دسدن۔ اے کثیر الاقوامیتی ملک و۔ پار قومیتی

دے اتصال اُنچ وڈن ہن، بیڑھے جو پاکستان ہن کوں پہلوں کی آئیں دے پچھو ہن۔

سراک قومیت دا وطن پاکستان ہن کوں پہلے موجود ہن پر پاکستان ہن بعد انکوں

میں بنا گیا۔ اگر جو اس میں مسند کوں تجویہ دے حوالے مال ڈوبھوں تان کوں مال

اے بندہ جو اعلان قومیتی سیاست کی لڑھ لڑھ کیوں محسوس کیتی گئی و۔ جیتے تیروں

قومیتی سیاست دا تعلق وے میں سمجھنداں جو قوم کوں تشکیل میں کیتا ہونچ گلا۔ کم لکم

شعوری کوشش دے پکس اے کوئی ملک تان میں ملک کوں شان بخین کر

گلا دے اوندے ضابطے تے متسا کوں جوڑا و کھلائے پر قوم کوں شان بخین

پہرے کر گلا۔ قوم تان ترخ دے مل دے نتیجے و سچ تخلیق تعیندی و۔

قومیتی سیاست کی ضرورت ایں واسطے کی محسوس کیتی دیندی و جو

اے ترخ دا نتیجہ ہووے و۔ اے کوئی اس س پرستی نہیں، نہ ہی اسان کہیں قسم دے تفہات

ملا دے پچے ہیں۔ پکھو کوئی جوڑھے تان میں ہووے جو اسان انکوں محن و کھنڈھو قومیتی

سیاست کی ڈھدی ضرورت ایں کثیر الاقوامیتی ملک و سچ، پنجاب کی موروثی و سچ،

قومیتیں دے درمیان لڑھ کی ڈھلا دینا جس جمہوری تفہات دا وجود و سچ کہن کوں و۔

لاچار اے جمہوری تفہات ملک کی اسلح ایں جمہوریت کی سیاست دے فروغ دا باعث

ہنس۔

س: تمام ڈے نرک سرائیکی ملیو تے اُنچ قومیت و۔ کہیں تے کہیں و

ج: جناب والا! میں پچھے عرض کر چکاں جو سرائیکی سیاست یا سرائیکی

قومیتی سیاست یا سرائیکی قومیت متعلق کی سیاست دا مطلب اے سروں کوں جو انیدی

زبان کوں پچھل فروغ پوکا و سچے، ایہی زبان کوں ابتدا و ملاظوظ نہیں، نہ ہی انیدی

نس کوں مظلوم و تے نہ ہی انیدی ثقافت کیتا میں کجی دیندی و میں ایں مسے کوں ایں

ڈھیل اہلک میں انکوں قومیتاں دے درمیان ذریعہ پیدائ جمہوری تفہات دا نتیجہ ہوی

سیاست دا

س: تعلق جوڑن دا مسئلہ اُنچ ہووے، اُنچ نغے و کھیل تے اُنچ ہووے دے متعلق

مرات دے حصول دی خاطر توتے قوت دی بٹاؤتیں آپرے پائے، پراساس نہری آئیے
آپ کوں قوم مہارت دی خاطر آپرے پئے نہیں تے نہری قوت دی خاطر ملکہ جمہوری تے لاری
دے تعلقات دے بولوں دی خاطر آپرے پئے نہیں۔

س : پاکستان دے کثیرالوقتی ہورٹوں دے سانگے اتھال قومیتی سیاست دا
ملک گیر سیاست نال کیا رشتہ بڈھے ؟

ج : ایں سوال دا جزوری جواب تاں اے جے جو پاکستان کثیرالوقتی مہارتاں
لازمی ء ، پراساس اتھال کھیاں تیج تویتاں مہن۔ چھویریں قومیت ، اٹھویریں قومیت کوں
تخلیق نہیں کیتا تیج ملکہ۔ ایا نیشنل روپس ، نسلی گروپس لازمی نہ ہندے پائے۔
مطلب جے کثیرالوقتی ملک ہورٹوں دا مطلب تیج قومیتیں دا ہورٹوں ء۔

س : اسلئے سوال دا ڈوجھا حصہ مہی جو قومیتی سیاست دا ملکہ گیر سیاست
نال کیا تعلق ء۔ ؟

ج : ایذا طلب اکوں بڈھوں ۔
س : سرائیکی قومیتی تحریک ء چے کئیجے تے کیتے امکانات مہن ؟
ج : سرائیکی قومیتی سیاست ہالے آئیے ابتدائی دور ء چے ء۔ ہوں رعایت کیتی
وئے تال مہویریں دور ء چے۔ کھیں مہورت ء چے وی تھی نتیجے نہیں کوڑھ وئے سلکے
امکانات دا چیتے توڑیں تعلق ء یقینی بالکل اے جے جو ملک دی سیاست ء چے جمہوریت
دی سیاست دے فروغ دا باعث ہئسی۔ جمہوری اداریں اکوں مہی مفہور لکھسی تے
اتیں دا ہی حصہ ہئسی ۔

اچ دی : سرائیکی قومیتی سیاست چے پیشہ ورانہ مہارت کمی ء نہ
ہی پیشہ ورانہ انداز ء چے سیاست تصنیفی ہیں ء ، ذاتیات دودھ ء ، ایوں گلے ہوانی

ملوں لہو ہی پیدا تھیندے۔ جے پڑھلے کھیں دے ہورٹوں کوں نہ مننا وئے تال تعلقات
دی نوعیت بھڑوں دا مسئلے معنی ء ، آپ نہم اکو ء۔ سرائیکی قومیت دے آئیجے جوڑ
کوں تسلیم کران کیتے تہاڑے کوڑوں کیا تہاڑاں مہن ء

ج : ایں بالکل کوں ہوا تال عرض نہیں کیتا تیج ملکہ۔ سرائیکی قومیت کوں
کلب دی ہیں جو ایندے ضابطیں دالتیں کیندے پئے ہورود یا ایندے مقدمہ کوڑوغ دا
بارت بڈھے پئے ہورود۔ ایندے باوجود قوم جوہی۔ اسان سمجھ ایسے سارے کرک
کوڑوں کٹھے پئے۔ ہوں سارے کرک ایندے کیتے لڑائی لڑدے پائے۔

سرائیکی باڈاں ء ، کوک سانجھ ء ، پنا این پنا ء ، اے۔ این پنا ء
پیشہ ور تنظیمیں ہوں شاکر سانجھ ء ، سرائیکی سٹوڈنٹس فیڈریشن ء ، سرائیکی ترویجی سائے
ڈیو ڈیوہ۔ اے سمجھ شاکر مہن۔

س : جیتے توڑیں خواہش کوں مہی حقیقت دا نمانہ بٹاؤن دی بالکل ء تال وت
ہوں سارے ٹولے تے روہ مہن جے پڑھے غیر منطقی خواہشیاں کھوں۔ ایں ترویریں تال حسب ء چے
ولائے ویسی۔ سرائیکی قومیت دی تہاڑے کوڑوں منطقی بنیاؤ کدیھی ء ؟

ج : جے تال مقصد ء جگت توفیق مہویریں formed politically دی تال
وت کلچر ، زبان ، مذہبی تے پے قومی عوامل مہی کھیں قوم دی بنیاد بڈھن۔ پڑھوں وت دی
اکھساں جو اچ جمہور قومی تشکیلات ء چے وڈی معاونت قومی عوامل کوڑوں دودھ ء ،
قواں دے درمیان بے ہمتی جمہوری تعلقات ہی کریندیں۔ تے ایہو مہی اچ دنیای سلح
اتیں قومی سیاست دا جوک ء۔

ایندے علاوہ ایں موقع کوں میں فیوہ چند بیان جو برکس
ایم کہندے۔ ایم دے جے چھا جو کلب سوشل گروپ تال لازمی ء پراسے آپ کوں قوم کھسا

داسکھنگ دا کالا دھننگی ونہڑے۔ صوبہ جردی انتظامیہ سرکاری زمیناں کوئی
الانڈہ۔ پختونال کوں سرحد و ماگر پڑی ہے۔

سرائیل بھانویں دیوا سا مٹیاخان ءچ لانڈے پورن تے بھانویں
باقی ضلعیاں وچ انھان دے درمیان صرف قومیت دا رشتہ ہی نہیں بلکہ بُلکھ تے
مظلومیت دا وی وڈا رشتہ ءتے اوری مہبوط تے پکا۔ فرق اے جے جو یک پاروں
ظالم تے جاہل لا پور ءچ ٹیھن تے ڈوجھے پاسوں پشاور ءچ۔

ایں دنیا دے اندر قومیتاں دی وڈی پک مٹری وڈی ہے برائشظامی وڈی
پک مٹری تے غیر فطری وڈی ہے۔ یک قوم کوں مختلف صوبیاں وچ وڈی کر گھنیں تقسیم نہیں
کیتا وچ سگلا۔ کیوں جے صوبیاں دی وڈی خاص مقصد کیتے پوری وڈی ہے۔ پر قوماں
پرالال ساہیں کوں جن جن۔ مثال کیتے جیکہ ضلع ہونوں کوں پنجاب ءچ برلا پڑتا وچے تاں
انھوں دے کرک پنجابی تھی ویسین۔ بلکہ اہ پختون قوم دا حصہ ہی اسیں۔ ایویں ہی
پختون بھانویں تو صوبہ جردی ءچ جن۔ بلوچستان ءچ جن۔ یا اوت افغانستان ءچ
جن۔ پر اسیں پختون۔ بلوچستان ءچ لاسوٹ اکلا پختون جیکہ بلوچ نہیں تھی سگلا
تاں صوبہ جردی ءچ لاسوٹ اکلا سرانگی وی پختون نہیں تھی سگلا۔ جیکہ صوبہ جردی پختون
قوم پرست اے اے آکھے جو کہ وچ لاسوٹ اُٹے یکے کوں پختون جن۔ تاں اکوں
سویا چھیرے جو اوندے ءچ تے اوں پنجابی ءچ کوئی فرق کا نہیں۔ جیڑھا پڑے
جو پاکستان ءچ لاسوٹ اکلا کھیا پاکستانی ءو اڑ سرحدی ءو نہ بلوچ، نہ سرانگی ءو
نہ پختون تے نہ ہی پنجابی۔ اے کن کوں پچھوں کیس پر مٹوں ءو۔

دیوا سا مٹیاخان تے سرائیلی قومیت

اُچ دے ترقی یافتہ سائنسی دور ءچ قومیت دی تعریف کجھ ایسی ہے
جو لوکاں دا اچھا کردہ پنہنی یک زبان، تریخ، ثقافت تے یک خاص جغرافیہ
ہووے، یک قوم ٹہریندا۔

جیکہ سرائیلی اوسیب تے یک نظر ماری وچے تاں اے علاقہ
بھال قومیتاں دے علاقے کوں یک اُچ جغرافیہ تے وطن رکھیندے۔ جنہدے
ءچ تھل تے روہی دے پُیاں کوں گھن کے دمان دا خشک میدان ءو بھتھاں پائی
سب لاسا بھیا مسلجے۔ اے اوجھرافیہ ءو جنہدے ءچ یک زبان سرائیلی
اکثریت ءچ الاٹا وڈی ہے۔ سرحد جیندا شمار وڈی دے دیوالا ءچ جنہدے
اتھائیں ونہدے۔

دیوا سا مٹیاخان جیڑھا جو سرائیلی اوسیب دے اُجھوں پیا تھا
۱۹۵۱ ءچ صوبہ جردی ءچ شامل کیتا گیا۔ اے تھو توڑیا نوکھ دی آباری کھنڈے
پنہدی 85 فیصد آباری سرائیلی الیڈری ءو۔ ایسی انتظامی اوندے نتیجے ءچ دیکر
سرائیلی شاگرد، کالیاں تے پور پوریشیاں دے ایسی دا خطے کئی گھن کے کوں لال نا آئیں
سبھ کئیں جردی جن۔

دیپے دے پراون سرائیلی اُچ وی آپے علاقے کوں کھل سکون
تے پختون قبائل دے مضامرات کوں پاک رکھن چاہیندا۔
دمان دے سرائیلی جیڑھے نسلاں کئیں ایں وھتی تے تے ایڑیک
اُٹے جن۔ اُچ پچھہ راتل بیک کینال دے آرتھ نال انھان دے زمیناں کوں جتھنالا

یک کلومیٹر سے فاصلے سے محبت نہروندی ہے۔ تے پچھلے پاسوں گھوم کر آگھوہ
ابھیہر سندر ای آگھوہ ہے تے سرتے کلومیٹر پیتے ٹیل اڈرس اور ڈگوروی تے
ایسی دستی دے میں دستی پاسوں پکی ہاں تر تھیں دستی "نرکی" ہے۔

ایسی دستی دی آبا دی ۱۵۵ ہندیں تے مستعمل ہے۔ دستی پہچ
سرواٹل جھگے ہن۔ پہلے اتھال سارلیکی پولن آئے ہندو ملہندے ہن تے ہن
پکے گھر پہ خیالی پولن آئے لاجوت تے ایٹس کے ہن۔ ساری کوئی پولن سلیہ
چھیں ہندے میٹرک پاس ہن تے یک ہندو ایم۔ کاکری لیتی وڈے تے پولن
ہندے کہنٹال پیرھنا جاترن۔ اتھال جھوسراں ہراٹری سکول چھڑا ہک ہے۔
پاکستان بنن مال دستی پھول ہندو گے گئے تے مہاجر آگے منہی

آباری تے مہاجر اں دی وڈی گلدی ہے۔ وڈی عمر کے مہاجر اں ڈاکھٹن ہے جو
اتھال آٹن کمون پیلے او ہندوستان پہچ سوکھے پین۔ او آپے آپ کوں ہال
توڑیں اتھوں کے تل وئی میں مجھندے۔ او ایٹشن پہچ وی اکونڈیر ساری
خاندنیں کول وورٹ ڈہنیاں۔ سارٹیکٹی قومی تحریک دی مخالفت کرینداں۔

نوٹ: ۱۔ اتھال پہچ آبادکاری تے ہجرت دانشکار سیکٹریں ویتس پھول
پکے دستی داخل ہے۔ ایس کنوں آبادکاری تے ہجرت دانڈانڈا اسنی
نال لایا وینچہ لگے۔

ہندوستان دی دستی
ہندوستان دی دستی
ہندوستان دی دستی
ہندوستان دی دستی
ہندوستان دی دستی

تھریا مہا ہر جین تھند
ترجمہ: اکرم سہراٹ

۲۰ پڑوسی

پڑوسی

۱۔ دستی تترے سو سال پڑائی ہے۔ ہندوستان پہچ ورت
پورن ٹوں پہلے اتھال پھوٹے ہندو ملہندے ہن۔ پنجھال دی زبان سارٹیکٹی
اتھوں دے وڈے پٹھ دا نال کالے رام ہا۔ تے اونڈے پار پتر ہن۔ صاحب نام
گنڈنام رام، اودھ رام تے ہونڈرام۔ ایسی دستی پہچ ۵۵ گھوٹن تے خانڈا ہن۔
تے محل آبادی ۱۵۵ ہستی۔

پہلی جنگ عظیم دے ویلے ۱۹۱۷ پہچ انگریز حکومت لوکاں
کووں زوریں نال فوج پہچ بھرتی کرٹ شوروہ کرٹیا۔ نال ایسی دستی تے نال کے
پکے ہندو تے مسلمان سٹیٹھ صاحب رام دی جو ملی پہچ اک کٹھے تھتے تے اتھال
انگریز فوج پہچ بھرتی تھیں کنوں انکار کرٹیا۔ چینیہ دی وجہ کن لوکاں تے انگریزی
پولیس دے درمیان لڑائی تھینی ہستی۔ کافی ہندے مارے گئے تے بے پروے گئے۔
دستی پہچ ۱۹۱۷ پہچ یک ہراٹری سکول کھولیا گیا۔ جو پڑھا ہن

دی چلدا پئے۔ اتھوں دے لوکاں نام ہمیش کنوں زمینداری پیا آئے بے کھ لوک
وہار دی کریمت ہے ہن۔ پنجھال پھول وڈا وہاری سٹیٹھ صاحب رام۔ اتھوں میان
پڑائیاں عامتاں تے گھر قلعے روک بن۔ پڑھن مہا پھول دے آوٹن نال اتھال پہچ
دلیاراں گھت کے یک کے کئی گھر بنا گھدے۔ دستی دا زیادہ تیر تیرا ادرہا کھج
کوں گھوٹاں دے پائی نال آباد دی کیتا ویندا ہا۔ اکٹ تے تانوں وڈیاں اتھال ہن
ابھارت ترقیہ کھج ایں ہے جو اسے ہر شہر کن ابھیہر لوکاں پہچ
کلومیٹر دور ہے۔ انڈانوال نال یک نمبر ۱۹۵۴ ہے۔ ایہدے پار لوکاں ڈوہلی آئے

شاگرد سانجھو دے مقصد ڈستندیں ہوئیں انھیں اکھیا جو
 "اساڈا پٹیاری مقصد سہلگی علاقے دے لوکس کولوں ایس کاٹھ دا شعور ڈولوں جو
 اوہک دکھ قوم من۔ آپے اُچ کچیر اتیں بولوں دے نال نال انھیں دے دکھ سکھ
 دی سانجھے من۔"

شاگرد سانجھو دی بانجھ تیل تنظیم سہلگی لوک سانجھ دے سیاسی
 تے غیر سیاسی ہموٹن بارے ساڈے درست واضاں جو "آپے قومی حقوق دے مختلف کیتے
 لوکس دا مکھ تصویر ڈالو اتیں دی غیر سیاسی نہیں ہوندا۔ جیویں لوکس دی معاشرتی ترقی
 تے آلات پیداوار دا آپت پچ کاٹھ صا۔ ایویں لوکس دے ذہنی ارتقا اتیں انھیں
 دے کچر دار دی آہت پچ کھانا شتر ہو۔ جنوں اچ اساڈا کم سیاسی ہموٹن دے نال نال
 ثقافتی وی ہو۔"

سین پناں سماجی سیاست کول آپے ہموٹن کی لاند سمجھیاں کئی
 مینک تے کئی میدہ ایجمنش جتھاں انھیں صافری نہ پئی ہونوے۔

اساڈے ایس دوست دی خواہش جو بس لیکھی قومی سیاست آپے
 اسیریں پچ ترقی لیندا اتیں آپے مقصد پچ قومی ہموٹن دے نال نال طبقاتی جوت
 اے خواہش کھنے انھیں کی نہیں کی تیں بلکہ اسماں سمجھیں گتیں کی
 ایسی ایس خواہش کول آپے سکھوے شعوری عمل پاروں ماری شکل ڈیوٹن کیتے او ساڈا
 نال من۔ اتیں اسماں انھیں دے نال تیں۔

شالاسک سلامت لہورے

انجھو تھیں پیر بھات

پناں خان عباسی: یک شاگرد یک سیاستکار

سال کھن پیلے کجھ دوستیں کولوں پناں شاگرد اساڈی سانجھ پچ بندھ
 ٹوں آون اکرا یک پڑھا لکھاتے باشور گتگی آک بولدا پے۔

ساڈا او دوست نہیں پناں خان عباسی مٹی۔ سالوں گت لیا
 قدر تے سدھا تیر کاٹھ اکرا جتھ رکھیندا۔ اکثر گل پچ اکریک پانی رنیاں (دبیر مٹی
 سوئی وی گلدی و)۔ سہندھ دی قومی تحریک دا یک آہٹا وزن ہو۔ جنوں تیں
 پناں خان عباسی بابے جیوھا *Samaj* بٹیا مٹی او سمجھ ثابت تھئے۔

پناں خان عباسی دا تعلق صاقل آباد دے قصبے جو پلور سیراں
 دے یک عباسی خاندان نال ہے۔ صاقل آباد ڈگری کالج پچ پڑھدے پاس۔ اوتے
 بی۔ اے دا امتحان پئی ورتن۔ پچھلے مرکزی ایکشن پچ مرکزی کمیٹی دے دوستیں
 انھیں کولوں شاگرد سانجھ دا نائب صدر چنئے۔

پناں خان یک باعل سیاست کار ہموٹن دے باوجود مزاجاً جنوں

فقیر بندہ ہے۔ بھل خواجہ زید اکرا فقیر جوہر آہ پئے جوہر

دھوئیں دھاڑ فقیر تھیرے سبھ فقیر ڈالیاں ٹیاں

ساڈا اے دوست الاہول دا جنوں بھلا تھاتے کولا جٹا ہے اتیں

اکرا کپ شپ ویلے *Reverie* زہدے۔ میچکے والا کلا پھوٹتے یک دفعہ
 ڈرٹس جو "اساڈے شردا مول: جنوں شرم شردا دا پھو۔ سکوں اچ تیں یاد
 کیتی جوہیں کمیشن کولوں کئی ننہا اکھیا ہونوے۔"

جھٹھا بلبل گاڈی ہی

جھٹھا کول رائندی ہی

پئی او کسی دہندی ہے

وت یاد تپئی پئی آری ہے

پک واری تال آویں ہا

ساوٹ کول رنگ لاریں ہا

- ۵ -

قیاضی پوریز

میکوں مل نہ آنے ہانے کر

نرخ سچ فصول خزانے کر

میکوں جیک پیلار تیں ڈے سگرا

پوریز نہ رورز ہانے کر

ایاس ملک پیرت آلا

جھوٹ

پک واری تال آویں ہا

وت رت پئی ساوٹ دی آری ہے

شوری واری موٹھی مانوی ہے

راہ کھیں دی تک تک کہیں

پئی کھل کھل کے ٹر جھانڈی ہے

پک واری تال آویں ہا

ساوٹ کول رنگ لاریں ہا

برجہاہ تے پئے ٹوہجے رہنڈن

لوک خوشی وے پئے گاوٹ کھانڈن

رل مل کے پئے دھاوٹ دھانڈن

سکدے آوج کول پوٹھے جھانڈن

پک واری تال آویں ہا

ساوٹ کول رنگ لاریں ہا

سائیکس و اقدیم ورش

قیمم انساناں دریا وراں ویاں وادیاں گوں اعلیٰ انسانیاں تدارن

دے گہوارے کا شرف بخشنے۔ ایں واسطے دنیا ویاں ساہیاں قسیم تہندیاں دیوڈیاں
نال ہی منسوب ہیں۔ کیونکہ دریا قدیم زمانے وچ نزلت دے علاوہ صفت جزوت
تے آمدورفت لا ذلیعہ وی صُن۔ ایندے نال نال تجارتی مراکز، ویاہی جیلے تے دریائی
بنڈگا ہوراں دیا ویاں دے کنارے موجود صُن۔ اے تہندیاں اعلیٰ اقوام تے بورجوش دے
خاتمہ ہن۔ جھلا جیویں ہی جمنافزائی تہندیاں دے نیچے وچ دریا سکدے گئے اوتک
نال ہی شجر تے تلے بار تے کرسیاں ویراں تھی گیاں۔ جیندراں یک مثال سرائیکی
دھرتی وچ صحرائے چولستان دی شکل وچ نظر آندی ۽۔

انسان پیر پلے دی آہیے مستعمل دے بیک وچ موجے تاں

اکوں آیتا ہئی نور یاد کر تے۔ دنیا وچ آیتا ہئی اصل جا رہی ۽ تے ہر شے اگوتے
دوہدی بی بی ۽۔ جھلا آہیے ہائی نال ساٹھائیں ترور سکدی۔ اے پھل فطری عمل ۽
جو جھواں انسان آہیے مستعمل بیک سچیندے تے خواب ڈہیدے اُتھاں
او آہیے ہائی کوں وی بگولٹ دی کوشش کر تے۔ جھلا اس اڑے ہائی دریا جھاراں
پراٹے حالاراں دے پھراں تہا ہی تے ویلے دی تہدی وکر کڑوں ہوراں دھندلا تھی
چکے۔ ہر انسان اپنی اپنی بھول بھول دی ایں خواہش تھوں مجبور ۽۔ تے پنیہ ہر پنیہ
ایں لے پچھارویں کوں سمجھلاؤں دی کوشش کریندا ہے۔

وادی بندھ دی تہندیب دنیا دی قسیم تہندیاں وچوں یک تہندیب ۽

ترے ہزار سال قبل سچے مہوجہ دارو تے چرہ وادی سہندھ دے ڈو وپے شہراں تے

پوڑھیس دا گاروٹ

اساں بگھ پر پھانویں

نرگوئی ساہو بھیاں تے ہورے
نرگوئی ساکوں جانے
ساہو بھیاں کنڈیری چا دے
پر تلی نرھاوے
اساں دہندی نہیں دا گاروٹا
پر پڑھی دھرتی دے باہاں تک

امرت جام بچا وے

آہی تہندہ داحال نہ بڑے

گور نہ مڑتے لاوے

اساں بے موسم دے میوے

ہر کوئی ساکوں کھارے

مُل نہ کوئی لاوے

عورتاں اُتے سمیت وڑیجے

جگ ساکوں سمجھاوے

سمبھن والی بالکل نہ بڑے

سمبھیاں ول سمجھاوے

ساہو بھے ویرے بیج پھینچے

ہے دے ویرے جاوے
بھیند ساکوں آوے

قلندرو لڑتے بھڑ واپس مافی دار ہوں دیکھا کہ سراسر ایک عورتی کی عظمت وہی
 بننا شروع کر گئیں۔ وادی بنندھ کی قریب تہذیب کے زور و چوچ بیرون اثرات کی بجائے مقامی
 لوگوں کی ذہانت و ذہنوں دخل ہے۔ انھوں نے مقامات کوں چیر پھیراں شایاں ملن۔ انھوں
 وچوں ہندو، بہو تے اسلامی ادارے آنا ہوں نہادہ اہمیت دے حاصل ملن۔
 جنھوں وچوں یک بہو عبارت گاہ وچوں ملن اکلا گوتم بہو دا بھجہ ہوں زیادہ
 اہمیت رکھیندے۔ سکندر اعظم دی وادی بنندھ وچ آپ آمد دے بعد انھوں یونانی اثرات
 دی بلدن تے اتھوں گنہارا آرٹ دے اثرات دی موجود ہن۔ ایندے بعد اسلامی اثرات
 دا دور شروع ہوندا ہے۔ وادی بنندھ وچ موجود قدیم مسیتاں اسلامی عبارت گاہوں
 تے اسلامی اثرات دیاں نامنہ ہن۔

آج وی وادی بنندھ دا اے عظیم نشان مافی ایں دھرتی وچ ذہن ہے۔
 تے آپے پرستاراں کہتے یک عظیم بھجہ و۔ جیلا ایں عظیم مافی لوں لوں کہتے کوئی توجہ
 نہیں دتی گئی تے جیڑے تھوڑے بہوں شایاں ملیاں ہن۔ انھوں کوں محمود لارٹ
 کہتے کوئی خاص اختلافات نہیں کہتے گئے۔ جنیدی ربر لوں وادی ہالہ وچ موجود
 بے پناہ سرائیکی قریب پورتر بیت دے تے ذہن تھنیدا دیندے۔ ایویں ہی ملتان
 سرائیکی وسیب دا سمہ لوں پرانا شھر ہے۔ تے ایندے قلعے تے ذہن شایاں دی صورت
 وچ عظمتاں دا خزانہ سرائیکی دھرتی دے لوکاں کہتے یک عظیم لڑا ہے۔ کچھ پورہ ہوں
 اتنا تو سیر دے ماہراں اینہی کھدائی دی رشتہ ویکھتی ہے۔ کچھ مجھسے تے ڈوجی نادر
 شایاں دی ملیاں ہن۔ جیلا اول ویلے ماشالا د حکومت فوری طور تے ایں کم کوں
 بند کر دیا ویا۔ جنیدی ربر لوں اسان آئیے مافی کوں چیکھن کوں محروم تھی گئے ہے۔

اعلیٰ انسان تہذیب تک داکر تھن۔ انھوں شھراں دی کھدائی توں اساکوں بہوں ساڈوں
 شایاں ملن۔ جنھوں وچوں تھاں، یکے، تجارت تے مجھسیاں دے علاوہ قریب ہاتراں
 دے آثار خاص طور تے قابل ذکر ہن۔ انھوں شایاں توں اسان انھوں لوکاں کے چھوٹ
 دے حالات، رچوٹ ہونٹ دے علاوہ بہوں سامیاں انھوں کھلن دا اسان نال پتہ
 لا سکے ہن۔ اوں دور وچ وادی بنندھ دی ثقافت تے رچوٹ ہونٹ دے طریقے بہوں
 معیاں ہن۔ اے ڈوہن شھر بہوں سلیقے نال آکھکے گئے ہن۔ سڑکاں یکیاں تے
 تے نامنڈرا لویہ آتے یکیاں ہونٹ ہن۔ پانی دی نکاسی دا نظام بہوں اعلیٰ تھی۔ چھوٹیاں
 نالیاں وڈیاں نالیاں نال آکھیاں ہن۔ پرنالی یکلی تے اُتوں ڈھکی ہونٹ ہونڈی تھی۔
 صحت دے اصولاں کوں سامنے رکھیا دیندا تھی۔ انھوں قریب شھراں وچ موجود ڈاڈو دا
 حاتمے ٹیپہ دا آثار گھر بہوں اہمیت دا حامل ہے۔ حملات دی نہ موجودگی جمہوری
 طور حکومت دی نشاندہی کر دیتی ہے۔ جنگی آلات دا نہ ہونٹ ایں چیز دا ثبوت ہے کہ او
 کوں بہوں امن پسند ہن۔ شاید ایہ وجہ تھی کہ کھنڈیاں طاقتور قوم دے حملے دی وجہ توں
 اے عظیم نشان معاشرہ ادا ویر تھی گیا۔

انھوں ڈوہاں تہذیبیاں دے وچیلے وچ جیڑی تہذیب اساکوں
 ملدی ہے۔ او وادی حکمرانہ دی تہذیب ہے۔ جنیدے اُتے پورستان دی پہلی اہمیت دے
 پر دے پے ہونے ہن۔ وادی ہالہ وچ چار سواں ہے جس مقامات ہن۔ جیڑیے جو یک
 ہزار سال توں چار ہزار سال قبل مسیح دے زمانے دے زمانے دے ہن۔ جیڑیے جو یک
 وچ اساکوں گنڈیری والا دے مقام تے موجود ڈاڈو لڑا شھر دی اساکوں ملدے۔
 جیندا تیرا لہا اگاسی پکیر ہے۔ ایں شھر کوں وی اعلیٰ حکام تے عام شھر یار کہتے
 مختلف جیھوں وچ تقسیم کیتا گئے۔ ایں توں علاوہ تین سالہ قلعہ مروٹ بقولہ مشور

خجراں تے پورٹاں

* 5 بیرون کون علی پور کالج پریج سرانگیاں گائرسا نھہ ڈاکٹر تھیا۔

ہیندرے پریج نوبل پورٹ دا انتخاب کیتا گیا۔ گٹھ پریج تھیں فصلیں دے علاوہ
موزن ناں کابلٹھ کھوں ورتھ تھیا تھوڑن دا فیصلہ دی تھیا۔ (پورٹ: مشتاق بلا تھی)

* 6 جون کون توڑسہ کالج پریج سرانگیاں شاکر سائید ڈاکٹر تھیا۔

ہیندرے پریج نوبل پورٹ دا اعلان کیتا گیا۔ صدر فیاض پورن تے جنرل سیکریٹری ہجرت
کون پیمانیا۔ گٹھ پریج کھیتی تے مشتاق دا پروگرام دی تھیا۔ اخیر پریج موزری اللہ سیکری

مشتاق کاڈی ہجرتاں کا لٹھ مٹسا ڈکیتی۔ (پورٹ: فیاض پورن)

* راجن پور پورٹ دے صدر کیم جی کون کالج پورٹ کون دے

پرنسپل دے متعبار فیصلے دے خلاف پوری سرانگیاں گائرسا نھہ احتجاج کیتا
اکھیا ہوائے فیصلہ کھاسا خاص گروہ دے فیہے پریج کیتا گئے تے مکمل ہیندرے نھہ۔

(پورٹ: اختر گوپالک)

* انٹر کالج ہیا لٹھور دے سرانگیاں شاکر سائید تے ترے پٹیں

کون دی کالج پورٹ تھیں جھیں کھینے کھوٹن دے خلاف پورے سرانگیاں دھب
پریج احتجاج تھیا۔ تے اکھیا گیا ہر سرانگیاں مخالف قوتیں مٹن پورے طور اتیں سرانگیاں
تحریک دے خلاف کم کرک شوریہ کر ڈرتے۔

* 38 جون کون سرانگیاں قومی مومونٹ دے چیف اگرا نر سائیں

حمید اختر شاکر بین دی گرفتاری دی پوری سرانگیاں شاکر سائیں نھہ مذمت کیتی تے اکتھ

ایں توں علاوہ پورے سرانگیاں در سب پریج ہوں تک اھو نہیں

مقامات بن جھوں اسان آپے مانی کون ڈکھ سگدے ہائیں۔ حضرت ایں کابلہ دی

ہو ایندے اے کم کیتا ونجے تے اے کم نوجوان آپے سچے جنڈیاں تے اچے جھلیاں

نال ہی کر سگدن۔ انھل کون آئیہا مستیں کھوٹ کیتے پکٹلم ہائی دی لٹھ پریج۔ ایں

توں علاوہ ہوں سالا ادلی اعلیٰ سرانگیاں پورٹ موجود۔ جھلاوہ نا تان اکھیا کونہی ہا

زل او کٹھ بزرگ لوکاں دے جھینے پریج ذن و۔ کھائی دی صورت پریج موجود کائیں

اسان نوجواناں کون چاہیلا و۔ ہو ایں ادلی ورتے کون ممنون کرول۔ س رانگیاں ملاتے

جوچوں ملن آسے سا ریل نادر شیاں کون ایں ملاتے پریج موجود ہیندرے پریج کھیا

ونجے۔ جھلا کھران ہلقے دی ودھکی پارول ہوں سا ریل پرتیاں شیاں کون

ہیا لٹھور دے ہیندرے پریج کون لاہور منتقل کر لونا گئے۔ آنا تہ پریج توں ملن آئی شیاں

کھیں وہ قوم دی مانی لا پھاراں ہیندرے۔ لٹھور انتقال موجود قیہ اتار دی کھائی

کر کے ملن آئی شیاں تے تحقیق کم کرٹا چاہیلا و۔ س رانگیاں ملاتے پریج زیادہ قلا

پریج ہیندرے پریج کے انھل شیاں کون انتقال ممنون کیتا ونجے۔ تے اسان پٹیں

پرائے تاجی ورتے کون لاہور یا لٹھور ہوجے ہوں منتقل کرکے اسان ہیندرے پریج۔

سرائیکی شاعرانہ سخن و منشور

- سرائیکی شاعرانہ کون بہ کٹھ روچے سنا لئ کرٹ
- قرینیت واپر چل کرٹ
- سرائیکی و سبب نے محقق و تحفظ کرٹ
- سرائیکی شاعرانہ کون سرائیکی ارب و ثقافت و باطن بنا کرٹ
- اتے اہل تے ثقافتی پروگرام کرٹ
- سرائیکی و سبب پرچے سنا گوان کے تیلی محقق کون و ادبیت
• بڈا کرٹ۔
- بنیادی تعصب سرائیکی زبان و پرچے سرائیکی ارب کون سنا لئ کرٹ
- بنیادی تعصب سرائیکی زبان و پرچے بڈا کرٹ و اظہر کرٹ
- مگر یہ تعصب تے پوسٹ مگر جو ایٹ کلاس ان و پرچے سرائیکی ارب
• کون سنا لئ کرٹ۔
- سرائیکی و سبب کے پیر سے لکھے غیب نگر کون کون ملازمت و پرچے
• ادبیت بڈا کرٹ
- بڈا کرٹ ترقی پسند سنا کرڈ تنظیمات و کون سنا لئ کرٹ
- مشتہر کر مسائل نے حوالہ نال اتحاد قائم کرٹ

جیو نے سرائیکی